

UPPSALA UNIVERSITET
Juridiska institutionen
Förhandling och medling
Vårterminen 2024

Namn: Astrid Bobeck
Antal tecken: 19 975
Rättande lärare: Hugo Fridén

Medling med anledning av ungdomsbrott – en outnyttjad metod?

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	2
1.1	BAKGRUND	2
1.2	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	3
1.3	AVGRÄNSNINGAR OCH DISPOSITION	3
2	MEDLING VID UNGDOMSBROTT – EN ÖVERSIKT	4
2.1	MEDLING MED ANLEDNING AV BROTT OCH DESS UTVECKLING	4
2.2	UNGA LAGÖVERTRÄDARE	5
3	TEORIER BAKOM MEDLING OCH DESS BROTTSFÖREBYGGANDE FUNKTION.....	5
3.1	REPARATIV RÄTTVISAN.....	5
3.2	ÅTERINTEGRERANDE SKAM	7
4	ÅTERFALL I BROTT EFTER MEDLING	7
4.1	STUDIER KRING ÅTERFALL I BROTT	7
4.2	EFFEKTERNA UTIFRÅN ETT TEORETISKT PERSPEKTIV	10
5	SKEPSIS MOT MEDLINGENS EFFEKTER	11
5.1	BEGRÄNSAD FORSKNING OCH SVÅRIGHETER ATT MÄTA EFFEKTEN	11
5.2	GÄRNINGSPERSONENS DELTAGANDE I MEDLING – AV FEL ANLEDNING?.....	12
6	ETT FRAMÅTBlickANDE PERSPEKTIV	13
7	AVSLUTANDE KOMMENTARER	14
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	15

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Dagens samhälle står inför utmaningen att hantera unga lagöverträdare och en ökad kriminalitet i Sverige. Politikerna vill skärpa reglerna och en pågående utredning har tillsatts i syfte att överväga och föreslå förändringar av den straffrättsliga särbehandlingen av unga lagöverträdare.¹ Frågan man kan ställa sig är om skärpta straff uppfyller den önskvärda effekten att minska brottsligheten bland unga. Det krävs ett rättssystem som kan bemöta de unga lagöverträdarna på rätt sätt, vilket kan minska de negativa följderna av brottet samt risken för att unga återfaller i brott. En av de konfliktlösningsmetoder som används vid brott är medling. Rättsfilosofin bakom denna metod benämns som Restorative Justice, eller reparativ rättvisa på svenska, som handlar om att reparera den skada som brottet har orsakat och minska de negativa följderna av brottet.² Medling med anledning av brott kan även vara en metod för att förhindra att unga återfaller i brottslighet.³

Unga lagöverträdare ska enligt 5 kap. 1 c § socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) erbjudas möjligheten att medla med brottsutsatta. Trots denna lagstadgande skyldighet finns det idag få kommuner med etablerade medlingsverksamheter.⁴ Forskning på området är i dagsläget begränsad och ger en vag bild av medlingens effekter samt när, om och hur medling bör användas.⁵

---

¹ Dir. 2023:112, s. 1.

² Prop. 2001/02:126, s. 10.

³ Bergman m.fl. *Medling vid konflikter som rör barn och unga – i familjen, i skolan och vid brott*, s. 161.

⁴ A.a. s. 161 – 162.

⁵ A.a. s. 201.

1.2 Syfte och frågeställning

Ett utav huvudsyftena med medling vid brott är att förebygga återfall. Syftet med denna uppsats är därmed att utreda medling med anledning av ungdomsbrott och dess brottsförebyggande funktion. Genom att utreda teorier och forskning bakom medlingens brottsförebyggande effekter samt vilken skepsis som kan riktas mot detta, besvaras frågan om medling vid ungdomsbrott bör användas i större utsträckning än idag. Detta för att bidra till utmaningen att minska brottsligheten bland unga lagöverträdare i Sverige.

1.3 Avgränsningar och disposition

Uppsatsen är avgränsad till att behandla medling vid brott för unga lagöverträdare under 21 år, varför övriga åldersgrupper utesluts. Vidare avgränsas diskussionen till att behandla gärningspersonens perspektiv. Detta eftersom uppsatsen huvudsakligen utreder hur medling som metod kan förebygga återfall i brottslighet. Uppsatsen ämnar behandla det svenska medlingsförfarandet och studier genomförda i Sverige, men kommer i viss utsträckning stödjas av internationella källor.

Inledningsvis ges en kortare bakgrund om medling vid brott och regleringen kring unga lagöverträdare. Vidare behandlas begreppen reparativ rättvisa och återintegrerande skam i syfte att ge en djupare förståelse för medling vid brott och dess betydelse i förhållande till den retributiva rättvisan. Därefter kommer jag att utreda vilka brottsförebyggande effekter medling kan ha på gärningspersoner och hur detta kan kopplas till aktuella teorier, för att sedan lyfta eventuell kritik. Avslutningsvis förs en framåtblickande diskussion kring behovet av att använda medling som en metod vid ungdomsbrott i större utsträckning än idag.

2 Medling vid ungdomsbrott – en översikt

2.1 Medling med anledning av brott och dess utveckling

Med medling vid brott avses ett möte mellan gärningsperson och brottsutsatt inför en opartisk medlare, baserat på frivillighet från båda parter. Ytterligare förutsättningar för medling är att det framstår som lämpligt med hänsyn till omständigheterna i fallet samt att gärningspersonen har erkänt den brottsliga gärningen.⁶ Under mötet ges parterna möjlighet att diskutera brottet och dess konsekvenser i syfte att reparera skadan, bearbeta händelsen och bidra till en ökad insikt hos gärningspersonen.⁷

År 1998 fick Brottsförebyggande rådet (Brå) i uppdrag att inleda en försöksverksamhet med medling för unga lagöverträdare, vilket resulterade i en statlig utredning för att klarlägga frågan om medlingens roll i rättssystemet.⁸ Detta ledde i sin tur till lag (2002:445) om medling med anledning av brott, med ett huvudsakligt syfte att tillgodose kraven på rättssäkerhet när medling anordnas av stat eller kommun.⁹ En kartläggning från 2019 som genomfördes av svenskt forum för medling och konflikthantering (SFM) visar på att cirka femtio procent av kommunerna i Sverige inte erbjuder medling eller eventuellt inte har någon medling.¹⁰ Därtill har regeringen nyligen framfört en skrivelse där olika inriktningar för det brottsförebyggande arbetet presenteras i syfte att möta de utmaningar med kriminalitet som finns i Sverige.¹¹ Det jag finner anmärkningsvärt med denna skrivelse är att medling som metod inte nämns överhuvudtaget.

Mot bakgrund av ovan kan konstateras att medling vid brott är en relativt ny företeelse som, trots en lagstadgad skyldighet, inte används i den utsträckning som troligtvis var

---

⁶ Nordlöf, *Unga lagöverträdare i social-, straff- och processrätt*, s. 333 – 336.

⁷ Norman och Öhman, *Medling och andra former av konflikthantering*, s. 126.

⁸ Se SOU 2000:105, s. 9.

⁹ Se prop. 2001/02:126.

¹⁰ SFM, *IVO:s ställningstagande till SFM klagomål om medlingsverksamhet*.

¹¹ Se Skr. 2023/24:68.

önskad. Regeringens skrivelse och siffrorna från SFM kan anses bekymmersamma. Samhället strävar efter lösningar för att minska den skenande brottsligheten samtidigt som man, trots dess syfte att hindra återfall i brott, ofta bortser från medlingen som metod.

2.2 Unga lagöverträdare

För unga lagöverträdelse gäller särskilda handläggnings- och påföljdsbestämmelser, vilket enligt förarbetena torde underlätta användandet av medling.¹² Utöver lagen om medling med anledning av brott och kommunens skyldighet att erbjuda medling enligt 5 kap. 1 c § SoL finns det även vissa andra lagar och föreskrifter av betydelse. Det framgår bland annat i 17 § lag (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) att gärningspersonens vilja att delta i medling kan påverka åklagarens beslut om straffvarning. I 29 kap. 5 § brottsbalken (1962:700) (BrB) anges dessutom att deltagande i medling kan utgöra en förmildrande omständighet vid straffmätningen.

Medlingens potentiella betydelse för straffmätningen och åklagarens beslut om straffvarning ger upphov till en intressant diskussion, vilket belyses nedan.

3 Teorier bakom medling och dess brottsförebyggande funktion

3.1 Reparativ rättvisan

Den reparativa rättvisan som fokuserar på relationen mellan brottsutsatt och gärningsperson skiljer sig från den retributiva rättvisan, det traditionella rättssystemet, där fokus ligger på relationen mellan staten och gärningsperson.¹³ Den retributiva

---

¹² Prop. 2001/02:126, s. 37.

¹³ Norman och Öhman, s. 125.

rättvisan är bakåtblickande till tidpunkten för brottet och innebär att gärningspersonen ska bestraffas för att han eller hon brutit mot en lagregel. Syftet är att avskräcka andra. Den reparativa rättvisan är i stället framåtblickande och söker försoning samt reparation, med strävan efter att återanpassa gärningspersonen i samhällsgemenskapen igen.¹⁴ Den reparativa rättvisans roll går att analysera på åtskilliga sätt. Som läget ser ut idag utgör medling ett komplement till den traditionella bestraffningen och har genom dess implementering i lag en viss ställning i rättsprocessen. För den fortsatta framställningen bibehålls detta synsätt. Att ge medlingen en starkare roll genom att använda medling som en alternativ påföljd torde enligt min uppfattning sätta rättssäkerheten i Sverige ur spel och innebära en urholkning av syftet med bestraffning.

En presumtion i litteraturen kring den reparativa rättvisan är att gärningspersonen, genom att förstå vilka konsekvenser som den brottsliga handlingen har inneburit för den brottsutsatte, inte kommer begå fler brott.¹⁵ Detta antagande utgjorde även ett argument för att införa medling i Sverige.¹⁶ En av förespråkarna inom den reparativa filosofin är Howard Zehr. Enligt Zehr är det primära syftet med reparativa rättvisa att göra det rätta, de som lidit skada ska få sina behov åtgärdade och den som orsakar skada bör uppmuntras att ta ansvar för sin handling. Trots att syftet att minska återfall i brott är sekundärt, menar Zehr ändå att man ofta främjar reparativa metoder som ska minska brottsligheten, för att dessa metoder ska blir mer vedertagna.¹⁷ Genom att uppmuntra gärningspersonerna att ta ansvar för sina handlingar torde insikten i dess konsekvenser öka och bidra till en vilja att förändra sitt beteende. Traditionell bestraffning saknar ofta denna uppmuntring och kan genom hårda straff, med ett avskräckande syfte, leda till en begränsad möjlighet till återanpassning i samhället igen.¹⁸

---

¹⁴ Lindell, *Alternativ till rättskipning*, s. 95.

¹⁵ Bergman m.fl. s. 164.

¹⁶ Prop. 2001/02:126, s. 34.

¹⁷ Zehr, *The little book of Restorative Justice*, s. 16.

¹⁸ A.a. s. 24.

3.2 Återintegrerande skam

En annan person som haft en viktig roll i medlingens framväxt är John Braithwaite, som myntade begreppet ”Reintegrative shaming”, på svenska återintegrerande skam.¹⁹ Denna teori bygger på antagandet att risken för återfall i brott minskar när gärningspersonen möter personen som utsatts för brott och på så sätt känner skam. Braithwaite hävdar att alla människor är beroende av varandra och har en stark social kontroll, vilket gör att signifikanta närstående har en större brottsförebyggande effekt än rättsväsendet.²⁰ Braithwaites primära antagande är att brottslighet minskar när skam leder till återintegration, men att den ökar när skam resulterar i stigmatisering.²¹

Skambeläggning går att dela in i två olika varianter, där påverkan på återfall i brott ser olika ut. Vid desintegration klassas den unge som utstött av samhället på grund av stigmatisering, vilket innebär att den unge blir kritiserad för sin handling och får en stämpel som kriminell. Konsekvensen av detta blir att den unge söker sig till andra utstötta personer och försätter i en brottslig bana. Den andra varianten, återintegration, innebär att samhället försöker återintegrera den unge i samhället och göra denne till en respektabel medborgare, genom att känna skuld för brottet. Genom att medvetandegöra den unga lagöverträdaren och dess närstående om det otjänliga med att begå brott kommer brottsbenägna ungdomar i mindre utsträckning återfalla i en brottslig bana.²²

4 Återfall i brott efter medling

4.1 Studier kring återfall i brott

Vetenskapliga studier kring återfallsrisk i brott efter medling är som tidigare nämnts begränsade i Sverige, medan den internationella forskningen inom området är mer

---

¹⁹ Braithwaite, *Crime, shame and reintegration*, s. 1.

²⁰ A.a. s. 69 – 70.

²¹ A.a. s. 81 – 82.

²² A.a. s. 55.

omfattande. Flera av studierna som finns idag är gjorda för ett antal år sedan, men jag anser att de ger en bra överblick och har ett högt värde även idag.

Staffan Sehlin, medlingsexpert hos polisen, har genomfört en återfallsstudie i syfte att undersöka huruvida medling förebygger återfall i brott bland unga gärningspersoner. Detta är den första vetenskapliga studien kring medlingens brottsförebyggande effekter i Sverige. Hänsyn har tagits till flera variabler såsom kön, ålder och brottstyp.²³ Resultatet av studien visar att medling vid brott ger preventiva effekter, där de ungdomar som deltagit i medling har återfallit i brott i lägre utsträckning jämfört med de ungdomar som inte deltagit i medling. Risken för återfall i brott anses enligt studien vara ungefär dubbelt så stor för de ungdomar som inte genomgått medling.²⁴ Resultatet visar bland annat att risken för ungdomar som tidigare begått brott att återfalla är 3,2 gånger större än för de som inte begått något brott innan.²⁵ En ytterligare intressant aspekt som analyseras i studien är jämförelsen av effekterna mellan olika brottskategorier. Vid brott mot liv och hälsa visade studien med säkerhet att deltagande i medling inneburit en minskad risk för återfall. Det rör sig då om brott där den brottsutsatte kan antas ha blivit kränkt och känt en allvarlig fruktan till följd av brottet. Även brottskategorin stöld visade, något mer överraskande, på tydliga brottsförebyggande effekter. Huvuddelen av dessa brott har utgjorts av snatteri, där man dessutom kan anta att den brottsutsatte inte har känt sig kränkt på samma sätt genom den brottsliga handlingen.²⁶ Det är av särskilt intresse att undersöka de så kallade strategiska brotten, vilka är förenade med hög återfallsrisk, och utgörs av stöld, rån och tillgrepp av fortskaffningsmedel. De gärningspersoner som i sin debut begår exempelvis tillgrepp av fortskaffningsmedel riskerar att räknas till den grupp som svarar för cirka 50 procent av den totala

---

²³ Sehlin, *Förebygger medling återfall i brott bland unga gärningsmän? En återfallsstudie av medlingsverksamheterna i Hudiksvall & Örnsköldsvik*, s.79.

²⁴ A.a. s. 80.

²⁵ A.a. s. 69.

²⁶ A.a. s. 85 – 86.

brottsligheten i Sverige.²⁷ Att medla vid denna typ av brott torde därmed vara motiverat för att minska risken att ungdomar faller in i en kriminell bana.

Sehlin's resultat bör ställas i relation till de studier som genomförts av Brå. Bland annat bedömer Brå, till skillnad från Sehlin, att risken för att en person som lagförs för snatteri ska utveckla en brottslig karriär är mycket låg.²⁸ Det framhäver att om alla de ungdomar som åker fast för snatteri erbjuds medling, är det sannolikt att en stor andel av dem ändå aldrig skulle begå fler brott.²⁹ I en annan studie av Brå, som genomförts inom ramen för försöksverksamheten, undersöks gärningspersonernas upplevelse av medlingen. I studien skiljer man på effekterna när brottet har begåtts mot en privatperson respektive när brottet har begåtts mot en affärsverksamhet.³⁰ Insikten av brottets konsekvenser ansågs vara mer djupgående för de gärningspersoner som mött en privatperson. Vid brott som inte inneburit några känslomässiga konsekvenser för den brottsutsatte ansågs förutsättningarna vara sämre för att känslomässigt förankra kunskap om konsekvenserna.³¹ Detta torde innebära att ett medlingsmöte som påverkar den brottsutsatte på ett mer känslomässigt plan per definition ger gärningspersonen en större möjlighet till insikt i brottets konsekvenser.

I beaktande av ovan tycks medling vara en metod som visar på brottsförebyggande effekter, även om bedömningen för vid vilka brott medling är lämpligt för att minska risken för återfall inte är helt klarlagd. Sehlin's studie visar på att medling har en brottsförebyggande effekt för samtliga brottskategorier. Jag delar dock Brå:s uppfattning och anser att medling vid snatteri i många fall kan ifrågasättas då risken för att personen begår brott igen, särskilt av det allvarligare slaget, torde bedömas som relativt liten. Utöver detta torde ett medlingsmöte i dessa fall leda till en förhållandevis begränsad insikt i brottets konsekvenser. Enligt min mening finns det dock särskilt goda

---

²⁷ Sehlin, s. 86.

²⁸ Brå, *Strategiska brott - vilka brott förutsäger en fortsatt brottskarriär?* Rapport 2000:3, s. 7.

²⁹ Brå, *Medling vid brott - slutrapport från en försöksverksamhet*, Rapport 2000:8, s. 9.

³⁰ Brå, *Medling vid brott: Gärningsmännen berättar*, Rapport 1999:14, s. 5.

³¹ A.a. s. 30.

skäl till att medla inom kategorin strategiska brott eftersom det kan antas innebära uppenbara samhällsvinster och hindra fler unga från att utveckla en kriminell karriär.

4.2 Effekterna utifrån ett teoretiskt perspektiv

Sehlin framhäver att de preventiva effekterna av medling kan förstås utifrån Braithwaites teori om återintegrerande skam, vilken redogjorts för i ett tidigare avsnitt. Genom att gärningspersonen ställs ansikte mot ansikte med den brottsutsatte kommer dessa skamkänslor, som sannolikt för med sig både ånger och ångest, göra det lättare för den unge att få insikt i vilka konsekvenser som brottet har medfört för den brottsutsatte. Även en yttre skam, i form av att den unge känner skam från sin omgivning och nära familj, torde innebära att den unge inte längre vill begå brott utan i stället försöker återskapa ett förtroende.³²

Sehlin förklarar även på vilket sätt medlingseffekterna kan kvarstå under en treårsperiod. Detta stödjer han med hjälp av den hypotes som framgått under teoriavsnittet, att närstående och familj antas ha en större brottsförebyggande effekt än rättsväsendet. I och med medlingsmötet kan antas att den unges föräldrar känt skam inför omgivningen och på så sätt intagit en hårdare ställning gentemot den unge och dess beteende. Detta medför att föräldrarna har kontroll över den unge i större utsträckning än tidigare och på så sätt kan förhindra att nya brott begås, varför medlingseffekterna kvarstår.³³

En kombination av inre och yttre skam torde därmed bidra till de preventiva effekterna som medling kan resultera i. I vilken utsträckning personen upplever skamkänslor gentemot närstående och omgivning torde kunna skilja sig beroende på bakgrund och övriga faktorer, men teorin utgör enligt min mening en rimlig förklaring till medlingens brottsförebyggande effekt. Vidare visar exempelvis Brå:s undersökning

---

³² Sehlin, s. 80.

³³ A.a. s. 82.

på att den unge blivit mer känslomässigt berörd när den utsatte varit en privatperson, varför dessa möten torde leda till ännu mer skamkänslor och på så sätt få större effekt.

5 Skepsis mot medlingens effekter

5.1 Begränsad forskning och svårigheter att mäta effekten

Den begränsade mängd studier som finns på området gör det svårt att urskilja den faktiska brottsförebyggande effekten. De svenska studier som i sin korthet redogjorts för i detta arbete har varit omfattande och tagit hänsyn till flera centrala variabler. Trots detta hade det behövts en jämförelse mellan fler studier, samt även nya sådana, för att få fram ett mer tillförlitligt resultat. Den brottsförebyggande effekten verkar i synnerhet påverkas av vilken brottstyp som är aktuell, där studier visar på skilda uppfattningar. Det vore önskvärt med mer forskning kring vilka brottstyper som anses mest lämpliga att medla i för att förebygga återfall, detta inte minst för att kunna prioritera resurserna rätt. Samtidigt kan det vara svårt att jämföra olika studier med varandra då studierna många gånger inte genomförts på samma sätt, samt att de medlingsmetoder som använts inom de studerade medlingsverksamheterna har varit av olika slag.³⁴ Effekten av medling skiljer sig mellan olika gärningspersoner där faktorer såsom ålder, kön och bakgrund kan ha en inverkan på resultatet.³⁵ Att överföra resultat från utländska studier kan anses tvivelaktigt då den medlingsverksamhet som bedrivs i Sverige ofta inte ser ut som i andra länder.³⁶

En ytterligare aspekt som kan påverka den faktiska effekten av medling är självsektion, frivilligheten att delta i medling, vilket på olika sätt går att problematisera.

---

³⁴ Bergman m.fl. s. 167.

³⁵ Bergseth, Bouffard och Cooper, *The Effectiveness of Various Restorative Justice Interventions on Recidivism Outcomes Among Juvenile Offenders*, s. 477.

³⁶ Sehlin, s. 38.

Det är inte osannolikt att de gärningspersoner som väljer att tacka ja till medling tillhör den grupp som ändå inte skulle ha återfallit i brott.³⁷

5.2 Gärningspersonens deltagande i medling – av fel anledning?

Medling med anledning av brott kan som tidigare nämnts få betydelse vid straffmätningen och åklagarens beslut om straffvarning. Reglerna i 29 kap. 5 § BrB innebär att domstolarna i stor utsträckning kan beakta att medling har skett vid straffmätningen och påföljdsvalet.³⁸ Straffvarning utgör ett undantag från åklagarens absoluta åtalsplikt och innebär att gärningspersonen inte får någon påföljd för brottet. Detta kräver att brottet är utrett och får endast ske om kraven i 17 § LUL är uppfyllda.³⁹

Möjligheten att beakta medling i rättsprocessen kan vara förenad med viss kritik mot gärningspersonens inställning till att delta i medling. Det kan vara svårt att veta om gärningspersonen medlar i rätt syfte eller om avsikten är att lindra straffet.⁴⁰ Om målsättningen för gärningspersonen är strafflindring, torde effekten av medling ur ett brottsförebyggande perspektiv inte vara särskilt stark. Jag anser att den risken är befogad, samtidigt som man måste sätta detta i rätt proportion. Först och främst måste gärningspersonen ha erkänt gärningen och kommer inte gå fri från straff endast för att den tackar ja till medling. Även om den väljer att delta i medling av fel anledning torde medlingen ge goda effekter i slutändan. Medling är en djupt känslomässig process och båda parter kommer sannolikt att påverkas av processen. Eftersom medling är en frivillig process måste det enligt min mening finnas något typ av incitament till att vilja delta i medling.

---

³⁷ Bergman m.fl. s. 167.

³⁸ Clevesköld, *Samhället och de unga lagöverträdarna*, s. 56.

³⁹ Prop. 2014/15:25, s. 50.

⁴⁰ Bergman m.fl. s. 195.

6 Ett framåtblickande perspektiv

Den reparativa rättvisans roll i förhållande till den retributiva rättvisan är som tidigare konstaterats endast ett komplement, och det finns enligt min mening inget stöd för att medling som metod ska ersätta traditionell bestraffning. Dessvärre faller metoden ofta mellan stolarna. Kommunerna uppfyller inte sin skyldighet att erbjuda medling och regeringen tycks utifrån sin aktuella skrivelse som nämnts ovan bortse från medling i det brottsförebyggande arbetet.

Återfallstatistiken är dystert, fängelser är överfulla och de som suttit inne länge går ofta rakt ut i kriminalitet igen. Samhället ger dem ett straff, men inte en möjlighet att reparera den skada de har orsakat. Enligt min uppfattning torde kombinationen av den reparativa rättvisan och den retributiva rättvisan resultera i det bästa utfallet för att minska återfall i brott. Insikten om hur djupt man har skadat en annan människa är i många fall en ögonöppnare som skapar motivation till förändring. Den traditionella rättsprocessen är bristfällig i det avseendet. Under rättegångsprocessen tvingas gärningspersonen endast till det straff som döms ut och behöver varken se den brottsutsatte i ögonen eller be om förlåtelse för den skada som brottet orsakat. I beaktande av Braithwaites teori om skam kan man anta att gärningspersonens känsla av skam och ångest är betydligt starkare vid ett medlingsmöte jämfört med under en rättegång. Vidare finner jag Braithwaites indelning i två varianter av skambeläggning, återintegration och desintegration, som mycket intressant. Hårda straff eller en lång tid i fängelse torde leda till att den unge blir alltmer avvisad från samhället, så kallad desintegration. Om man genom medling kan medvetandegöra och återintegrera den unge i samhället kommer det sannolikt vara lättare att komma ur en brottslig bana.

För att samhället ska få upp ögonen för medling och motivera medling som metod krävs det sannolikt mer forskning som tydligt påvisar att medling minskar återfall i brott samt mer kunskap om vid vilka brottskategorier det är lämpligt att medla. Trots att det inte går att dra några tydliga slutsatser av forskningen på området, visar åtminstone Sehlins studie på preventiva effekter i samtliga brottskategorier. Medling är en

känslomässig process och beroende på individen kommer medling att fungera mer eller mindre bra. Även om medlingen inte alltid får det utfall som önskas kan konstateras att medling i varje fall ger de unga en möjlighet att uppnå de syften som anges i lagen.

Sammanfattningsvis anser jag, mot bakgrund av ovan, att medling är en brottsförebyggande metod som bör användas i större utsträckning än idag. Detta för att bidra till arbetet för en minskad kriminalitet i Sverige.

7 Avslutande kommentarer

Frågan om medling bör användas i större utsträckning än idag och frågan kring dess brottsförebyggande effekt kan ses utifrån olika synvinklar. Det bör noteras att det finns övriga relevanta aspekter att ta i beaktande, varför denna utredning inte ger ett heltäckande svar på frågeställningen. Endast en bråkdel av den forskning och de teorier som finns kopplade till ämnet har berörts. Min förhoppning är dock att aktuella teorier samt forskning om medling som en brottsförebyggande metod kan utgöra en ögonöppnare för det brottsförebyggande arbetet i Sverige. Enligt min uppfattning bör medling prioriteras dels vid de så kallade strategiska brotten där man kan anta stora samhällsvinster, dels vid brott mot privatpersoner som påverkats av brottet på ett mer känslomässigt plan. En ökad användning av medling skulle förvisso kräva åtskilliga resurser. Sannolikt spelar flera faktorer in för att medling ska användas mer frekvent, däribland ett politiskt intresse, nationell samordning samt mer kunskap om, när och hur medling som metod ska användas. Det vore intressant att se hur en utvärdering av medlingens brottsförebyggande effekter skulle se ut efter en tid där betydligt fler ungdomar än idag genomgått medling. Jag anser att man måste våga prova metoder som skiljer sig från traditionell bestraffning, för att på så sätt ge unga lagöverträdare en bättre möjlighet att komma ur en brottslig bana och tillbaka in i samhällsgemenskapen igen. Det är uppenbart att det system vi har idag inte fungerar för att minska den stigande kriminaliteten bland unga. Medling är inte den enda lösningen, men det kan vara en betydelsefull del i det brottsförebyggande arbetet.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Statens offentliga utredningar

SOU 2000:105, *Medling vid ungdomsbrott*

Propositioner

Prop. 2001/02:126, *Medling med anledning av brott*

Prop. 2014/15:25, *Tydligare reaktioner på ungas brottslighet*

Skrivelser

Skr. 2023/24:68, *Barriärer mot brott – en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet*

Kommittédirektiv

Dir. 2023:112, *Skärpta regler för unga lagöverträdare*

Övrigt offentligt tryck

Brottsförebyggande rådet (Brå), *Medling vid brott: Gärningsmännen berättar*, Rapport 1999:14, 1999

Brottsförebyggande rådet (Brå), *Strategiska brott - vilka brott förutsäger en fortsatt brottskarriär?* Rapport 2000:3, 2000

Brottsförebyggande rådet (Brå), *Medling vid brott – slutrapport från en försöksverksamhet*, Rapport 2000:8, 2000

Litteratur

Bergman, Ann-Sofie, Finlay, Hannah, Fromholz (red.), Eva, Hakvoort, Ilse, Jacobsson, Maritha, Monemi, Sara, Rejmer, Annika, Wahlin (red.), Lottie, *Medling i konflikter som rör barn och unga: i familjen, i skolan och vid brott*, 1 uppl. Norstedts Juridik AB, 2023

Bergseth, Kathleen, Bouffard, Jeff, Cooper, Maisha, *The effectiveness of various restorative justice interventions on recidivism outcomes among juvenile offenders*, Academy of criminal justice science, Vol. 15 (4), 2017

Braithwaite, John, *Crime, shame and reintegration*, 1 uppl. Cambridge University Press, 1989

Clevesköld, Lars, *Samhället och de unga lagöverträdarna*, 8 uppl. Norstedts Juridik AB, 2022

Lindell, Bengt, *Alternativ till rättskipning*, 2 uppl. Iustus Förlag AB, 2019

Nordlöf, Kerstin, *Unga lagöverträdare i social-, straff- och processrätt*, 1 uppl. Studentlitteratur, 2005

Norman, Jan, Öhman, Lina, *Medling och andra former av konflikthantering*, 2 uppl. Iustus Förlag AB, 2011

Sehlin, Staffan, *Förebygger medling återfall i brott bland unga gärningsmän? En återfallsstudie av medlingsverksamheterna i Hudiksvall & Örnsköldsvik*, Sociologiska institutionen, 2009

Zehr, Howard, *The little book of Restorative Justice*, 1 uppl. Good Books, 2015

Övrigt

Svenskt Forum för Medling och konflikthantering (SFM), *IVO:s ställningstagande till SFM klagomål om medlingsverksamhet*, 2020, hämtad 18 mars 2024

https://www.s-f-m.se/home-copy?19366fd5_page=22